

Nr ewid. 151/2012/P/11/125/LBY
LBY-4101-28-00/2011

Informacja o wynikach kontroli

**ZARZĄDZANIE PRZEZ ARiMR
DOPŁATAMI DO OPROCENTOWANIA
PREFERENCYJNYCH KREDYTÓW INWESTYCYJNYCH
NA RZECZ ROLNICTWA**

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Delegatury:
Jarosław Wenderlich

Akceptuję:
Wojciech Misiąg

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Jacek Jezierski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

dnia 28.09.2012

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
ul. Wały Jagiellońskie 12
85-950 Bydgoszcz
T 52 567 5800

www.nik.gov.pl

1. WPROWADZENIE.....	4
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	6
2.1. Ocena kontrolowanej działalności	6
2.2. Synteza wyników kontroli.....	7
2.3. Uwagi i wnioski końcowe	8
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	9
3.1. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	10
3.2. Banki współpracujące z ARiMR.....	14
3.3. Banki zrzeszające, banki spółdzielcze i oddziały BGŻ S.A.....	15
3.4. Kontrole zewnętrzne	20
4. INFORMACJE DODATKOWE	21
4.1. Przygotowanie kontroli	21
4.2. Postępowanie kontrolne	21
4.3. Finansowe rezultaty kontroli	22
5. ZAŁĄCZNIKI.....	23

Temat i numer kontroli

Zarządzanie przez ARiMR dopłatami do oprocentowania preferencyjnych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa (P/11/125).

W latach 2009–2011 ARiMR przekazywała dopłaty do oprocentowania kredytów w ramach 11 linii kredytowych:

- kredyty na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej i przetwórstwie produktów rolnych oraz na zakup akcji lub udziałów, symbol linii kredytowej nIP¹ (dalej: kredyt na inwestycje podstawowe),
- kredyty na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez osoby, które nie ukończyły 40 roku życia, symbol nMR² (dalej: kredyt dla młodych rolników),
- kredyty na zakup użytków rolnych, symbol nKZ³,
- kredyty na zakup użytków rolnych przeznaczonych na utworzenie lub powiększenie gospodarstwa rodzinnego w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego⁴, symbol nGR⁵ (dalej: kredyt na utworzenie gospodarstw rodzinnych),
- kredyty na realizację inwestycji w zakresie nowych technologii produkcji w rolnictwie zapewniających wysoką jakość produktu, symbol nNT⁶ (dalej: kredyt na nowe technologie),
- kredyty na realizację inwestycji w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych oraz na zakup akcji lub udziałów przez grupy producentów rolnych utworzone na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw⁷, symbol nGP,
- kredyty na realizację inwestycji w ramach „Branżowego programu rozwoju wspólnego użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych”, symbol nBR/10,
- kredyty na realizację inwestycji w ramach „Branżowego programu restrukturyzacji przetwórstwa ziemniaka na skrobię w Polsce”, symbol nBR/13,
- kredyty na realizację inwestycji w ramach „programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu mięsnego, chłodnictwa składowego i przetwórstwa jaj w Polsce”, symbol nBR/14,
- kredyty na realizację inwestycji w ramach „Branżowego programu mleczarstwa”, symbol nBR/15,
- kredyty kłękowe inwestycyjne, symbol nKL/01.

Badaniami objęto kredyty inwestycyjne z pięciu linii kredytowych przeznaczonych:

- na zakup użytków rolnych,
- na inwestycje podstawowe,
- dla młodych rolników,
- na utworzenie gospodarstw rodzinnych,
- na nowe technologie.

Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej NIK, w ramach głównych kierunków i obszarów badań kontrolnych na lata 2009–2011: *Państwo efektywnie zarządzające zasobami publicznymi*.

¹ http://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/pomoc_krajowa/kredyty/kredyty_1/Symbol_nIP.doc

² http://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/pomoc_krajowa/kredyty/kredyty_1/Symbol_nMR.doc

³ http://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/pomoc_krajowa/kredyty/kredyty_1/Symbol_nKZ.doc

⁴ Dz. U. Nr 64, poz. 592 ze zm.

⁵ http://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/pomoc_krajowa/kredyty/kredyty_1/Symbol_nGR.doc

⁶ http://www.arimr.gov.pl/fileadmin/pliki/pomoc_krajowa/kredyty/kredyty_1/Symbol_nNT.doc

⁷ Dz. U. Nr 88, poz. 983 ze zm.

Uzasadnienie podjęcia kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w 2007 r. kontrolę wykorzystania środków publicznych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych⁸. W toku kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące m.in. sposobu przydzielania i wykorzystywania dopłat ARiMR do oprocentowania bankowych kredytów inwestycyjnych dla rolnictwa. Kontrola miała wykazać czy nastąpiła poprawa w porównaniu ze stanem stwierdzonym w toku kontroli przeprowadzonej w 2007 r.

Cele kontroli

Celem kontroli było dokonanie oceny prawidłowości przydzielania i wykorzystywania dopłat ARiMR do oprocentowania bankowych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa. W szczególności kontrolą objęto:

- organizację i funkcjonowanie ARiMR w zakresie realizacji ustawowych zadań dotyczących dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów inwestycyjnych dla rolnictwa,
- legalność udzielania przez banki kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania,
- prawidłowość i wielkość dopłat do oprocentowania bankowych kredytów inwestycyjnych.

Podstawa prawna, kryteria kontroli

Podstawą przeprowadzenia kontroli było:

- w ARiMR – art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹,
- w bankach udzielających kredytów preferencyjnych – art. 2 ust. 3 tej ustawy.

Kontrola przeprowadzona została według kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK w ARiMR, tj. pod względem celowości, legalności, gospodarności i rzetelności, natomiast w bankach zgodnie z kryteriami art. 5 ust. 3 ww. ustawy, tj. pod względem legalności i gospodarności.

Zakres podmiotowy kontroli

Kontrolę przeprowadzono w ARiMR, czterech bankach współpracujących z Agencją, siedmiu oddziałach operacyjnych BGŻ S.A oraz w 27 bankach spółdzielczych na terenie ośmiu województw: kujawsko-pomorskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Okres objęty kontrolą

Kontrolą objęto lata 2009–2011.

Czynności kontrolne

Czynności kontrolne zostały przeprowadzone w okresie od 17 października 2011 r. do 08 marca 2012 r.

Zasięganie informacji w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK

W toku kontroli zasięgano informacji w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz w izbach rolniczych we wszystkich województwach objętych kontrolą.

⁸ P/07/131.

⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z nieprawidłowościami¹⁰, zarządzanie przez ARiMR dopłatami do oprocentowania preferencyjnych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa.

Spośród 38 skontrolowanych banków:

- **trzy oceniono negatywnie,**
- **pięć pozytywnie z nieprawidłowościami,**
- **dziewięć pozytywnie z uchybieniami.**

Pozostałe 21 banków oceniono pozytywnie.

W ARiMR pozytywnie oceniono:

- wybór banków współpracujących z ARiMR oraz treść umów zawieranych pomiędzy Agencją i bankami,
- terminowe przekazywanie bankom dopłat do oprocentowania,
- skrócenie terminów (w porównaniu z 2007 r.) kierowania wystąpień pokontrolnych do kontrolowanych banków z ok. 180 do 30 dni po zakończonych kontrolach.

W skontrolowanych bankach pozytywnie oceniono:

- przestrzeganie procedur przydzielania kredytów preferencyjnych o czym świadczy wzrost z 22,2% (kontrole z 2007 r.) do 55,3% (kontrole z 2011 r.) liczby kontroli zakończonych pozytywną oceną do liczby kontroli przeprowadzonych w badanym okresie,
- wykorzystywanie kredytów preferencyjnych przez beneficjentów zgodnie z celami (z jednym wyjątkiem) określonymi w umowach kredytowych,
- sposób informowania o możliwościach zaciągnięcia kredytów inwestycyjnych.

Zasadniczy wpływ na obniżenie oceny miały następujące nieprawidłowości:

- niewdrożenie pomocy krajowej w ramach kredytów preferencyjnych w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rybnych pomimo upływu trzech lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań ARiMR¹¹, zwane dalej „rozporządzeniem z dnia 22 stycznia 2009 r.”,
- zawarcie umowy przez Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.¹² z niezrzeszonym Krakowskim Bankiem Spółdzielczym¹³, która naruszała zasady współpracy BPS S.A.¹⁴ z Agencją,
- działania ARiMR dotyczące kontroli zewnętrznej w bankach, tj. pomijanie w toku tych kontroli problematyki naliczania prowizji przez banki,
- zbyt mała częstotliwość przeprowadzanych kontroli zewnętrznych przez banki współpracujące z ARiMR oraz wąski ich zakres,
- brak kontroli u wnioskodawców przed udzieleniem kredytu oraz u kredytobiorców po zakończonej inwestycji jak i okresowych kontroli wykorzystania kredytu (sześć przypadków),

¹⁰ Stosowana przez NIK czterostopniowa skala ocen to: ocena pozytywna, pozytywna z uchybieniami, pozytywna z nieprawidłowościami, negatywna.

¹¹ Dz. U. Nr 22, poz. 121 ze zm.

¹² Zwanym dalej „BPS”.

¹³ Zwany dalej „KBS”.

¹⁴ Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie, zwany dalej BPS S.A.

- brak właściwego udokumentowania wkładu własnego kredytobiorców (cztery przypadki),
- niedołączanie do wniosku kredytowego planu zagospodarowania przestrzennego i harmonogramu realizacji inwestycji (dwa kredyty),
- niezweryfikowanie przez banki roku produkcji używanego sprzętu, finansowanego kredytem preferencyjnym (trzy przypadki),
- naliczanie przez banki zawyżonej prowizji od zawieranych umów o kredyty preferencyjne (cztery kredyty),
- naliczanie i wypłacanie nienależnych dopłat ARiMR do inwestycji finansowanych kredytem preferencyjnym a niezrealizowanych w wymaganym terminie trzech miesięcy od dnia otrzymania kredytu (trzy przypadki),
- naliczanie i wypłacanie nienależnych dopłat do oprocentowania kredytów od zawyżonych kosztów transportu (dwa kredyty),
- naliczanie i wypłacanie dopłat do oprocentowania kredytu preferencyjnego dla członka rady nadzorczej Banku Spółdzielczego w Łasinie pomimo niezrealizowania planu inwestycyjnego i postanowień umowy kredytowej.

2.2 Synteza wyników kontroli

2.2.1. Zadania związane z dopłatami do oprocentowania preferencyjnych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa należały do ARiMR. Zadania te to przede wszystkim przygotowanie i zawieranie umów z podmiotami współpracującymi z Agencją w zakresie udzielania i otrzymywania pomocy pochodzącej z budżetu krajowego, a także terminowość przekazywania bankom dopłat do oprocentowania. Kontrola wykazała, że pomimo znacznej poprawy w funkcjonowaniu ARiMR wystąpiły nieprawidłowości w zakresie rzetelności przeprowadzanych kontroli w bankach [str. 10–14].

2.2.2. ARiMR zawarła umowy o współpracy o dofinansowanie kredytów preferencyjnych z ośmioma bankami z tego cztery, objęte niniejszą kontrolą, udzieliły 98,0% i wszystkich kredytów preferencyjnych w badanym okresie. Banki te udzielały kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania samodzielnie lub za pośrednictwem banków spółdzielczych w nich zrzeszonych, za wyjątkiem BPS S.A., który udzielał tych kredytów również za pośrednictwem banku w nim niezrzeszonego. Kontrole w bankach współpracujących z Agencją nie wykazały istotnych nieprawidłowości. Kontrole przeprowadzone w bankach spółdzielczych wykazały jednak, że banki zrzeszające nie sprawowały właściwego nadzoru nad bankami im podległymi o czym świadczy niewielka liczba kontroli przez nie przeprowadzonych w bankach spółdzielczych. Na 27 kontroli przeprowadzonych przez NIK w bankach spółdzielczych tylko w dwóch z nich banki zrzeszające przeprowadziły kontrole kredytów preferencyjnych. W siedmiu skontrolowanych oddziałach BGŻ S.A., centrala BGŻ S.A. przeprowadziła w latach 2009–2011 tylko jedną kontrolę przydzielania i wykorzystania tych kredytów [str. 14–15, 20].

2.2.3. W 17 skontrolowanych bankach (44,7%) NIK stwierdziła uchybienia i nieprawidłowości zarówno w zakresie przestrzegania procedur i warunków obowiązujących przy udzielaniu kredytów preferencyjnych jak i w trakcie realizacji zadań inwestycyjnych finansowanych tymi kredytami (kontrole przeprowadzone w 2007 r. wykazały nieprawidłowości w 77,8% skontrolowanych banków). Skala nieprawidłowości stwierdzona w poszczególnych bankach była krańcowo różna. Z jednej strony wystąpiły uchybienia formalne, które nie powodowały negatywnych skutków dla

kontrolowanej działalności zarówno w aspekcie finansowym jak i wykonania zadań, z drugiej strony nieprawidłowości, które miały istotny wpływ na kontrolowaną działalność i w efekcie na wysokość niesłusznie pobranych dopłat ARiMR do oprocentowania tych kredytów.

Szczególnie rażącym przypadkiem było stosowanie dopłat do oprocentowania kredytu na zakup użytków rolnych w celu wniesienia ich jako wkład do rolniczej spółdzielni produkcyjnej [str. 15–19].

2.3 Uwagi i wnioski końcowe

2.3.1. Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości nie miały charakteru systemowego. Błędy i uchybienia występujące w kilkunastu jednostkach dotyczyły różnych obszarów tematycznych.

2.3.2. Polityka państwa odnośnie kształtowania ustroju rolnego dąży do poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych prowadzonych przez rolników indywidualnych. Brak jest uzasadnienia aby finansować kredytem preferencyjnym zakup użytków rolnych celem wniesienia ich jako wkład do rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

W wyniku działań podjętych przez NIK po zakończonej kontroli ARiMR wystąpiła do Kazimierza Plocke podsekretarza stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi z zapytaniem o celowość finansowania kredytem preferencyjnym zakupu użytków rolnych z linii kredytowej na zakup użytków rolnych w celu wniesienia ich jako wkład do rolniczej spółdzielni produkcyjnej¹⁵. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹⁶ odpowiadając na pismo poinformowało ARiMR, że w obecnej polityce państwa nie ma uzasadnienia by w zasadach i warunkach udzielania kredytu z linii zakup użytków rolnych istniała możliwość zakupu użytków rolnych celem wniesienia ich jako wkład do rolniczej spółdzielni produkcyjnej¹⁷.

Agencja w związku ze stanowiskiem MRiRW rozpoczęła procedurę wprowadzania stosownych zmian w *warunkach i zasadach udzielania kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania* określonych w Zarządzeniu Nr 121/2010 Prezesa ARiMR z dnia 19 listopada 2010 r.¹⁸. Zarządzeniem Nr 55/2012 Prezesa ARiMR z dnia 12 czerwca 2012 r.¹⁹ wprowadzone zmiany w warunkach i zasadach udzielania kredytów ARiMR do oprocentowania nie umożliwiają finansowania kredytem preferencyjnym zakupu użytków rolnych w celu wniesienia ich jako wkład własny do rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

2.3.3. ARiMR po uzyskaniu informacji o zawarciu przez bank współpracujący w zakresie kredytów preferencyjnych (BPS S.A.) z bankiem niezrzeszonym (Krakowskim Bankiem Spółdzielczym²⁰) i przekazaniu na jego rzecz dopłat do oprocentowania w kwocie 3.389,3 tys. zł z tytułu wykorzystanych kredytów preferencyjnych, nie podjął działań w celu wyegzekwowania nienależnych dopłat. Zajęcie przez ARiMR stanowiska w sprawie nieegzekwowania postanowień zawartej umowy o współpracy z BPS S.A.²¹ jest precedensem i może umożliwić nieprzestrzeganie postanowień zwartych umów o współpracy przez wszystkie banki współpracujące z Agencją.

¹⁵ Pismo znak: DWK-071-8/WUZK-AS/2012 z dnia 2 kwietnia 2012 r.

¹⁶ Zwane dalej „MRiRW”.

¹⁷ Pismo znak: F.we-4400-51a/2012 z dnia 18 maja 2012 r.

¹⁸ Pismo – odpowiedź do Delegatury NIK w Bydgoszczy znak:P-440-DKW-0910-71/WKWiPAA-AB,ZCz/11/12 z dnia 22 maja 2012 r.

¹⁹ Zmieniające zarządzenie w sprawie wprowadzenia „Warunków i zasad udzielania kredytów z dopłatą ARiMR do oprocentowania” oraz „Wykazu działalności w zakresie rolnictwa i przetwórstwa produktów rolnych wspomaganych przez ARiMR w postaci dopłat do oprocentowania kredytów” oraz „Zasad udzielania przez ARiMR gwarancji oraz poręczeń spłaty kredytów bankowych”.

²⁰ Zwanym dalej KBS S.A.

²¹ Pismo znak: P-280-DKW-0910-71/WKWiPAA/LB/11/12 z dnia 30 marca 2012 r.

3 WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Charakterystyka stanu prawnego

Zadania ARiMR, sposób ich realizacji oraz zasady nadzoru nad nią zostały uregulowane w ustawie z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa²², zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z art. 4 ust 2 ww. ustawy ARiMR realizuje swoje zadania m.in. poprzez dopłatę do odsetek kredytów bankowych. Zadania te Agencja wykonuje za pośrednictwem banków na podstawie zawartych z nimi umów (art. 4 ust. 4 ustawy). Umowy zawierane przez ARiMR z bankami, zgodnie z § 5 ust. 3 rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r., powinny określać w szczególności:

- warunki kredytowania,
- tryb przyjmowania i opracowywania wniosków kredytowych,
- sposób ustalania cen rynkowych (przy zakupach gruntów rolnych),
- sposób i terminy zgłaszania zapotrzebowania i rozliczania dopłat,
- sposób realizacji przez ARiMR i bank współpracujący umów kredytowych objętych dopłatami,
- warunki zwrotu ARiMR dopłat w razie udzielenia lub wykorzystania kredytu niezgodnie z obowiązującymi przepisami lub naruszenia przez kredytobiorcę warunków umowy kredytowej.

Podstawą do udzielania przez ARiMR pomocy ze środków krajowych było rozporządzenie z dnia 22 stycznia 2009 r. W rozporządzeniu tym określono warunki i zasady udzielania kredytów inwestycyjnych z poszczególnych linii kredytowych.

Zgodnie z § 3 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r. ARiMR udzielała pomocy finansowej w formie dopłat do oprocentowania kredytów bankowych na realizację inwestycji w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach rolnictwa mających na celu m.in.:

- poprawę efektywności produkcji polegającą w szczególności na zmniejszeniu kosztów wytwarzania,
- lepsze wykorzystanie zasobów pracy,
- tworzenie bazy surowcowej upraw przemysłowych,
- poprawę jakości produkcji żywnościowej,
- zwiększenie ofert towarowej i usługowej oraz lepsze jej dostosowanie do potrzeb rynku krajowego i rynków zagranicznych,
- poprawę struktury agrarnej.

Najwięcej preferencyjnych kredytów inwestycyjnych dla rolników banki udzieliły z pięciu linii kredytowych: inwestycje podstawowe, młody rolnik, zakup użytków rolnych, utworzenie gospodarstwa rodzinnego i nowe technologie. Ich wielkość stanowiła 98,9% ilości i 97,4% kwoty wszystkich kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania. W toku niniejszej kontroli badaniami objęte były kredyty z ww. linii kredytowych.

Zgodnie z § 10 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r.²³, dopłaty do oprocentowania ww. kredytów podlegają zwrotowi, a następnie nie przysługują, jeżeli kredytobiorca:

- nie zrealizuje planu inwestycji lub nie uruchomi działalności zgodnie z planem inwestycji i umową kredytową,

²² Dz. U. Nr 98, poz. 634 ze zm.

²³ Obecnie z dniem 1 maja 2012 r. § 10 ust. 5 pkt 1 został zmieniony przez § 1 pkt 2 lit. c) tiret pierwszy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 kwietnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2012 r., poz. 408).

- wykorzysta kredyt bankowy niezgodnie z przeznaczeniem wskazanym w planie inwestycji i umowie kredytowej,
- nie udokumentuje, w terminie trzech miesięcy od dnia pobrania środków finansowych z rachunku kredytowego, wydatków poniesionych na cele inwestycyjne fakturą VAT, fakturą VAT RR, rachunkiem wystawionym zgodnie z odrębnymi przepisami lub innymi dowodami wpłaty, w tym dokonany na podstawie aktu notarialnego, umowy sprzedaży lub prawomocnego orzeczenia sądu,
- nie udokumentuje wniesienia wkładu własnego zgodnie z regulaminem kredytowania obowiązującym w banku udzielającym kredytu bankowego.

Wysokość opłaty na rzecz banku (prowizji) z tytułu udzielonego kredytu bankowego nie może przekroczyć 2% kwoty udzielonego kredytu (§ 5 ust. 3 pkt 1 ww. rozporządzenia).

3.1 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

3.1.1. Organizacja, funkcjonowanie i zakres pomocy ustawowych zadań dotyczących preferencyjnych kredytów inwestycyjnych

Zgodnie z zarządzeniem Prezesa ARiMR Nr 74/2009 z dnia 24 czerwca 2009 r. wszystkie zadania związane z dopłatami do oprocentowania preferencyjnych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa należały do Departamentu Wsparcia Krajowego, w tym zwłaszcza przygotowanie i zawieranie umów z podmiotami współpracującymi z Agencją dotyczącymi udzielania i otrzymywania pomocy pochodzącej z budżetu krajowego. Przedmiotem umów o współpracy były „warunki i zasady udzielania kredytów z dopłatą Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do oprocentowania”. Obowiązujące od 26 lutego 2009 r. rozporządzenie z dnia 22 stycznia 2009 r. poszerzyło zakres pomocy krajowej (finansowej), w ramach preferencyjnych kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa, między innymi o realizację inwestycji w przetwórstwie ryb, w rybołówstwie śródlądowym i wprowadzanie produktów rybnych na rynek (§2 pkt 1);

Agencja wprowadzając zmiany do zawartych umów o współpracy z bankami, wynikające z rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r., nie poszerzyła zakresu pomocy krajowej (finansowej) o sektor rybołówstwa śródlądowego. Pomimo upływu ponad trzech lat od daty wejścia w życie ww. rozporządzenia, nie wprowadzono powyższych zmian.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w styczniu 2009 r. poinformował Agencję, że pomoc na realizację inwestycji we wprowadzaniu do obrotu produktów rybnych, w przetwórstwie ryb oraz rybołówstwie śródlądowym lub hodowli ryb będzie realizowana w ramach programu branżowego. Program powyższy nie został opracowany.

Niewdrożenie postanowień rozporządzenia z 22 stycznia 2009 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi²⁴ uzasadniło²⁵ wcześniejszym wejściem w życie Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich na lata 2007–2013”, zwanego dalej „PO RYBY 2007–2013”, który finansowany jest w 75% z Europejskiego Funduszu Rybackiego, a w 25% ze środków krajowych.

²⁴ MRiRW.

²⁵ W złożonym wyjaśnieniu w trybie art. 29 pkt 2, lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli.

Powyższe uzasadnienie jest sprzeczne z wcześniejszym uzasadnieniem MRiRW, które to znając już „PO RYBY 2007–2013”, przedłożyło Radzie Ministrów w styczniu 2009 r. projekt ww. rozporządzenia wraz z uzasadnieniem²⁶, z którego wynikało między innymi, że:

„...pomoc, która będzie udzielana na podstawie projektowanego rozporządzenia nie będzie podlegała kumulacji z pomocą udzielaną w ramach innych notyfikowanych lub zgłoszonych do Komisji Europejskiej programów pomocowych jak również z pomocą finansową z Europejskiego Funduszu Rybackiego. Wejście w życie projektowanego rozporządzenia powinno przyczynić się do wzrostu miejsc pracy, podnieść konkurencyjność zakładów przetwórstwa ryb, rybołówstwa śródlądowego oraz poprawić sytuację i rozwój regionalny...”

3.1.2. Wybór banków współpracujących z ARiMR.

Zapotrzebowanie i wielkość przyznanych dopłat do oprocentowania

Agencja w kontrolowanym okresie współpracowała z ośmioma bankami, które udzielały kredytów z dopłatami do oprocentowania. Banki współpracujące z Agencją wraz z zrzeszonymi w nich bankami spółdzielczymi udzieliły w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r. 37.541 kredytów na łączną kwotę 7.304.300 tys. zł; z tego cztery banki:

- Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. (BGŻ S.A.),
- Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. (BPS S.A.),
- Gospodarczy Bank Wielkopolski S.A. (GBW S.A.)²⁷
- Mazowiecki Bank Regionalny S.A. (MRB S.A.)²⁸

łącznie 36.780 kredytów (98,0%) na kwotę 7.031.166 tys. zł (96,3%). Dopłaty ARiMR do preferencyjnych kredytów inwestycyjnych²⁹ w latach 2009–2011 wynosiły 1.664.369 tys. zł. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wybór współpracujących banków, tj. banków obsługujących rolników

Analiza umów zawartych przez Agencję z bankami współpracującymi przy udzielaniu kredytów inwestycyjnych z dopłatami do oprocentowania wykazała między innymi, że umowy te, jednakowe w swym brzmieniu, zawierały wszystkie elementy wymienione w rozporządzeniu z dnia 22 stycznia 2009 r., w tym zapisy dotyczące sposobu i terminu zgłaszania zapotrzebowań i rozliczania dopłat. Agencja terminowo przekazywała bankom dopłaty, tj. zgodnie ze zgłaszanymi przez te banki zapotrzebowaniami. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia sposób zawierania umów o współpracy oraz terminowość przekazywania bankom należnym im dopłat do oprocentowania.

3.1.3. Wielkość i struktura udzielonych kredytów inwestycyjnych.

Efektywność przedsięwzięć finansowanych kredytami preferencyjnymi

W latach 2009–2011 w całym kraju udzielono 37.541 kredytów inwestycyjnych z dopłatami ARiMR do oprocentowania, w łącznej kwocie 7.304.300 tys. zł. W kredytach tych dominowało pięć linii kredytowych: na zakup użytków rolnych, inwestycyjne podstawowe, dla młodych rolników, na nowe technologie oraz na utworzenie gospodarstw rodzinnych. Ogółem stanowiły one 98,9% liczby i 97,4% wartości udzielonych kredytów.

²⁶ Bip.minrol.gov.pl

²⁷ Z dniem 15 września 2011 r. zmienił nazwę na Spółdzielcza Grupa Bankowa-Bank S.A. (SGB-Bank S.A.).

²⁸ Z dniem 5 września 2011 r. połączony z GBW S.A.

²⁹ Udzielonych w okresie od 01 stycznia 1994 r. do 31 grudnia 2011 r.

Dane dotyczące liczby i wartości udzielonych kredytów przez wszystkie banki, które współpracowały z ARiMR w okresie objętym kontrolą (tj. w latach 2009–2011) przedstawia poniższe zestawienie:

Linia kredytowa	Liczba kredytów	Kwota (tys. zł)
Młody rolnik	11 710	2 678 568
Zakup użytków rolnych	17 920	2 539 323
Nowe technologie	2 505	941 611
Inwestycje podstawowe	3 296	478 580
Utworzenie gospodarstw rodzinnych	1 705	476 637
Pozostałe	405	189 581
Razem	37 541	7 304 300

W badanym okresie preferencyjne kredyty z dopłatami ARiMR do oprocentowania cieszyły się stałym wzrostem zainteresowań rolników. W 2009 r. udzielono 10.709 kredytów preferencyjnych, a 14.674 kredytów w 2011 r. (wzrost o 37,0%). Największy wzrost w tym okresie wystąpił w liniach kredytowych: nowe technologie o 97,2%; utworzenie gospodarstw rodzinnych o 78,0% oraz młody rolnik o 57,6%. W okresie dwóch lat liczba udzielonych kredytów wzrosła o 37,0%, wolumen kredytów wzrósł o 73,8%, a średnia kwota jednego kredytu o 26,8%.

Zgodnie z § 2 pkt 1 rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r. Agencja udziela pomocy finansowej (w formie dopłat do oprocentowania) z przeznaczeniem m. in. na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, przetwórstwie produktów rolnych. Główne kierunki przeznaczenia kredytów preferencyjnych w latach 2009–2011 przedstawia poniższe zestawienie:

Przeznaczenie kredytów	Kwota kredytów (w tys. zł)	Wielkość zrealizowanych przedsięwzięć
Zakup gruntów rolnych	3 415 631	253 916 ha
Zakup, budowa budynków inwentarskich	1 032 406	2 927 144 m ²
Zakup ciągników	731 976	6 808 szt.
Zakup maszyn lub urządzeń do produkcji rolnej	512 006	205 337 szt.
Zakup, budowa, przebudowa, remont połączony z modernizacją innych budynków	472 786	1 549 711 m ²
Pozostałe kierunki	1 139 495	-
Razem kredyty	7 304 300	-

W badanym okresie nastąpił ilościowy spadek zakupów gruntów rolnych z 91.840 ha w 2009 r. do 88.963 ha w 2011 r. Realizacja pozostałych przedsięwzięć finansowanych kredytami preferencyjnymi zwiększyła się w 2011 r. w porównaniu do roku 2009 r. Największy wzrost, ponad 23-krotny, dotyczył zakupu maszyn lub urządzeń do produkcji rolnej.

3.1.4. Kontrola w bankach zrzeszających i bankach spółdzielczych

Kontrole banków współpracujących z Agencją i beneficjentów w zakresie wykorzystywania dopłat ARiMR do oprocentowania należały do zadań Wydziału Kontroli Jednostek Zewnętrznych (WKJZ) wchodzącego w skład Departamentu Wsparcia Krajowego. W rocznych planach kontroli WKJZ nie było kontroli banków (ich centrali), które zawierały z Agencją umowy o współpracy dotyczące udzielania kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa z dopłatami do oprocentowania. Kontrole te ograniczały się do badania legalności przydzielania i wykorzystywania kredytów przez

beneficjentów oraz zgodności umów zawieranych przez bank z kredytobiorcą z postanowieniami umów o współpracy.

Zgodnie z § 2 ust. 3 umowy o współpracy między Agencją i BPS S.A.³⁰ wysokość uiszczanych opłat przez kredytobiorcę na rzecz banku z tytułu udzielenia kredytu nie może przekroczyć 2% kwoty tego kredytu. Zapis ten został wprowadzony na podstawie § 5 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia z dnia 22 stycznia 2009 r. stanowiącego, iż umowa podpisana przez bank i Agencję powinna zawierać warunki kredytowania, w tym określenie wysokości opłat na rzecz banku z tytułu udzielenia kredytu bankowego w wysokości nie przekraczającej 2% udzielonego kredytu.

Postanowień umowy w zakresie naliczania prowizji (opłat) BPS S.A. nie przestrzegał przy zawieraniu umów z kredytobiorcami, a WKJZ kontrolując kredyty udzielane przez ww. Bank nie zwracał uwagi na powyższą nieprawidłowość oraz nie odnotowywał tego faktu w protokołach z kontroli³¹. We wszystkich analizowanych umowach o kredyt preferencyjny z dopłatami ARiMR do oprocentowania, zawieranych z kredytobiorcą, BPS S.A. zawierał następujące postanowienia:

Bank pobiera prowizję z tytułu:

- *przyznanego kredytu, stanowiącą 2% kwoty kredytu. Prowizja podlega zapłacie w dniu uruchomienia kredytu,*
- *gotowości finansowej, która wynosi 1% rocznie kwoty niewykorzystanego kredytu lub jego transzy,*
- *wcześniejszej spłaty całości lub części kredytu, która wynosi 2% kwoty kredytu spłaconej przed terminem określonym w umowie.*

Za inne czynności związane z udzielonym kredytem, bank pobiera opłaty i prowizje według Taryfy opłat i prowizji obowiązującej w banku.

Z postanowień tych wynikało, że BPS S.A. i banki w nim zrzeszone mogły naliczać sobie zawyżoną prowizję, niezgodnie z postanowieniami umowy zawartej z Agencją. W czterech bankach naliczono zawyżoną prowizję (patrz pkt 3.3.3.5).

3.1.5. Dopłaty ARiMR do oprocentowania kredytów

W latach 2009–2011 Agencja, za pośrednictwem banków współpracujących, przekazała beneficjentom dopłaty do oprocentowania kredytów w łącznej kwocie 1.664.369 tys. zł. Dopłaty te dotyczą wszystkich kredytów preferencyjnych, tj. udzielonych w okresie objętym kontrolą (2009–2011) a także kredytów udzielonych w latach wcześniejszych (1994–2008). Największy udział w tych dopłatach mają kredyty z linii młody rolnik – 55,3% oraz linii na zakup użytków rolnych – 19,8%.

Wypłaty dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa udzielonych w okresie od 1 stycznia 1994 r. do 31 grudnia 2011 r. będą realizowane do 2030 roku. Według systemu informatycznego, funkcjonującego w Agencji, monitorującego stosowanie dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych, ARiMR wypłaci w tym okresie na dopłaty kwotę 3.993.397 tys. zł. Prognozę opisanych dopłat przedstawiono w poniższej tabeli.

³⁰ Umowa Nr 1/DPK-KI/07 z dnia 31.05.2007 r.

³¹ Nieprawidłowość powyższą stwierdzono w toku analizy trzech umów kredytowych spośród ośmiu objętych badaniem kontrolnym NIK. Wszystkie dotyczyły umów zawieranych przez BPS S.A.

Rok	Kwota dopłat w tys. zł.
2012	769 063
2013	640 859
2014	546 387
2015	459 802
2016	369 245
2017	313 652
2018	262 033
2019	195 260
2020	148 078
2021	106 427
2022	70 938
2023	50 480
2024	32 470
2025	15 387
2026	5 960
2027	3 188
2028	2 102
2029	1 464
2030	602
Razem	3 993 397

3.2 Banki współpracujące z ARiMR. Realizacja umów zawartych z ARiMR

Spośród ośmiu banków współpracujących z ARiMR w zakresie dofinansowania kredytów preferencyjnych na rzecz rolnictwa, badaniami kontrolnymi objęto cztery banki tj. BGŻ S.A.; BPS S.A.; GBW S.A. i MBR S.A., które łącznie udzieliły 98,0% liczby i 96,3% wartości kredytów udzielonych przez wszystkie banki współpracujące z Agencją, co przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Bank	Liczba kredytów w latach 2009–2011	Kwota kredytów (w tys. zł) w latach 2009–2011
BGŻ S.A.	6 520	2 165 989
BPS S.A.	14 626	2 249 982
GBW S.A.	10 322	1 832 774
MBR S.A.	5 312	782 421
Pozostałe	761	273 134
Ogółem	37 541	7 304 300

Kontrola wykazała, że Banki te, za wyjątkiem BPS S.A., udzielały kredytów samodzielnie, przez swoje oddziały lub zrzeszone banki spółdzielcze, zgodnie z zawartymi z Agencją umowami o współpracy z maja 2007 r.

Bank BPS S.A. zawarł z KBS, działającym jako bank niezrzeszony, umowę³², której przedmiotem były warunki i zasady udzielania przez ARiMR pomocy finansowej w formie dopłat do oprocentowania. Zawarcie tej umowy wykraczało poza postanowienia umowy o współpracy pomiędzy Bankiem

³² Umowa z 14 sierpnia 2007 r. Nr 20/KR/KI/07.

i ARiMR³³. Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy o współpracy: „Bank wykonuje uprawnienia i obowiązki wynikające z niniejszej umowy samodzielnie, poprzez oddziały banku oraz zrzeszone banki spółdzielcze.”

W okresie 2009–2011 KBS, bez właściwego umocowania prawnego, przyznał 124 kredyty preferencyjne z dopłatami ARiMR do oprocentowania na łączną kwotę 14.762,2 tys. zł. W tym samym okresie KBS otrzymał z Agencji dopłaty do oprocentowania kredytów preferencyjnych w kwocie 3.389,3 tys. zł. Powiadomiona o powyższej nieprawidłowości Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa potwierdziła, że BPS S.A. zawierając umowę z KBS, w sprawie udzielania kredytów preferencyjnych, naruszył postanowienia umowy o współpracy z Agencją. Ponadto poinformowała, że z uwagi na dobro rolników, którzy zaciągnęli kredyty preferencyjne w KBS, obecnie w Agencji trwają prace nad uregulowaniem tego zagadnienia.

W powyższej informacji ARiMR brak stanowiska Agencji w sprawie konsekwencji podjętych wobec BPS S.A., tj. banku odpowiedzialnego za niezrealizowanie postanowień zawartej z nią umowy o współpracy.

3.3 Banki zrzeszające oraz banki spółdzielcze i oddziały BGŻ S.A.

3.3.1. Sposób informowania o możliwościach zaciągnięcia kredytów preferencyjnych

We wszystkich bankach objętych kontrolą, kredyty z dopłatami ARiMR do oprocentowania były ogólnodostępne dla wszystkich potencjalnych kredytobiorców. Odmowy udzielania kredytów dotyczyły wyłącznie braku zdolności kredytowej wnioskodawców. Banki stosowały różnorodne formy informowania rolników o pomocy finansowej i możliwościach zaciągnięcia kredytów inwestycyjnych takie jak np.: ogłoszenia na stronach internetowych banku i w prasie lokalnej.

3.3.2. Wielkość i struktura udzielonych kredytów inwestycyjnych

Wytypowane do kontroli banki (38) w okresie objętym kontrolą udzieliły 4.655 kredytów inwestycyjnych z dopłatami ARiMR do oprocentowania na rzecz rolnictwa na łączną kwotę 1.121.078,1 tys. zł, co stanowi 12,4% liczby i 15,3% wartości udzielonych kredytów w skali kraju.

Badaniami kontrolnymi objęto 759 kredytów preferencyjnych na łączną kwotę 389.484,6 tys. zł, tj. 16,3% liczby i 34,7% wartości kredytów inwestycyjnych w bankach objętych kontrolą oraz 2,0% liczby i 5,3% wartości udzielonych kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania w skali całego kraju.

Do kontroli wytypowano kredyty o największych wartościach. Średnia wartość badanych kredytów wyniosła 497,4 tys. zł, co stanowiło 255,6% średniej wartości kredytów udzielonych przez kontrolowane banki.

Spośród 38 objętych kontrolą banków, 21 oceniono pozytywnie. W 11 bankach stwierdzono nieprawidłowości dotyczące przestrzegania procedur i warunków przy udzielaniu kredytów preferencyjnych. W 13 bankach wystąpiły nieprawidłowości przy realizacji przez kredytobiorców umów kredytowych jak i legalności korzystania przez beneficjentów z dopłat ARiMR do oprocentowania. W toku kontroli stwierdzono nieprawidłowości przy udzielaniu lub wykorzystaniu 126 kredytów preferencyjnych o łącznej kwocie 53.219,1 tys. zł, co stanowi 16,6% liczby i 13,7% wartości kredytów objętych kontrolą.

³³ Umowa Nr 1/DPK-KI/07 z 31 maja 2007 r.

3.3.3. Przestrzeganie procedur i warunków obowiązujących przy udzielaniu kredytów preferencyjnych

Niezachowanie procedur i warunków obowiązujących przy udzielaniu kredytów preferencyjnych o łącznej kwocie 46.325,2 tys. zł stanowiących 11,9% zbadanej wartości kredytów dotyczyło następujących zagadnień:

3.3.3.1. Brak kontroli banku u wnioskodawców kredytu przed zawarciem umowy kredytowej

Nieprawidłowość powyższą stwierdzono w trzech kontrolowanych bankach³⁴ na łączną kwotę 9.121,0 tys. zł, tj. 2,3% wartości zbadanych kredytów.

Bank Spółdzielczy w Łasinie nie przeprowadził kontroli u dziewięciu wnioskodawców przed udzieleniem im kredytów preferencyjnych. Przeprowadzenie inspekcji u wnioskodawcy przed udzieleniem kredytu, zgodnie z § 10 ust.4 pkt 4 umowy z 29 czerwca 2007 r. zawartej przez Bank z Gospodarczym Bankiem Wielkopolskim S.A. (bankiem zrzeszającym), stanowiło jeden z warunków zawarcia umowy kredytowej. Łączna kwota zawartych umów kredytowych, pomimo niewypełnienia takiego obowiązku, wynosiła 3.433,5 tys. zł.

3.3.3.2. Nietożyczenie do wniosku kredytowego planu zagospodarowania przestrzennego, harmonogramu realizacji inwestycji

Brak ww. dokumentów stwierdzono w dwóch kontrolowanych bankach³⁵ na łączną kwotę 8.302,8 tys. zł, tj. 2,1% wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Żorach dwie umowy kredytowe, na sfinansowanie 12 hał pieczarkarni, nie zawierały harmonogramu realizacji inwestycji pomimo wymogu zawartego w § 1 ust. 2 umów. W jednym z tych kredytów w dokumencie zatytułowanym „Harmonogram realizacji inwestycji” zamiast terminów realizacji poszczególnych etapów inwestycji podano kwoty i daty wypłat transz kredytu.

3.3.3.3. Nieprawidłowości w udokumentowaniu wniesienia wkładu własnego przez kredytobiorcę

Nieprawidłowości w dokumentowaniu wkładu własnego stwierdzono w toku kontroli czterech banków³⁶ na łączną kwotę 4.108,8 tys. zł, tj. 1,1% wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Pszczynie w umowie kredytowej Nr 26937/nMR/2010³⁷ nie wskazano formy i terminu wniesienia wkładu własnego pomimo, że zgodnie z warunkami i zasadami przydzielania kredytów³⁸ wynikał taki obowiązek. Uchybienie powyższe zostało usunięte w trakcie trwania kontroli NIK, poprzez sporządzenie i zawarcie stosownego aneksu z kredytobiorcą.

3.3.3.4. Zakup używanego sprzętu bez udokumentowania jego roku produkcji, finansowanego kredytem preferencyjnym

Finansowanie zakupu używanego sprzętu bez sprawdzenia jego daty produkcji stwierdzono w toku kontroli trzech banków³⁹ na łączną kwotę 1.854,8 tys. zł, tj. 0,5 % wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Łasinie rolnik złożył wniosek kredytowy o udzielenie kredytu z linii inwestycje podstawowe na zakup używanego kombajnu zbożowego i opryskiwacza ciągnikowego. We wniosku oświadczył, że kupowany kombajn zbożowy ma pięć lat, nie udokumentował jednak wieku kupowanego kombajnu i nie przedłożył operatu szacunkowego. Bank bez sprawdzenia wieku kupowanego kombajnu udzielił kredytu w kwocie 200 tys. zł. Zgodnie

³⁴ BS w Łasinie, BS w Żorach i BS w Sandomierzu.

³⁵ BS w Żorach i BS w Chojnie.

³⁶ BS w Pszczynie, BS w Sandomierzu, BS w Gnieźnie, Pyrzycko-Stargardzki BS w Pyrzycach.

³⁷ Zawartej w dniu 26 sierpnia 2010 r. na rozbudowę gospodarstwa pieczarkarskiego.

³⁸ Określonymi w rozdziale I pkt 5 warunków udzielania kredytów z linii nMR.

³⁹ BS w Łasinie, BS w Sandomierzu i BS w Czarnkowie.

z „Warunkami i zasadami udzielania kredytów z dopłatami ARiMR do oprocentowania” kredyty nie mogą zostać udzielone na zakup maszyn i urządzeń jeżeli w dniu zakupu mają więcej niż pięć lat (uwzględniając rok produkcji). W toku kontroli ustalono, że przedmiotowy kombajn zbożowy wyprodukowany został w 1991 r., miał więc 18 lat, a nie jak oświadczył kredytobiorca pięć lat. W wyniku kontroli NIK Bank wypowiedział kredytobiorcy umowę kredytową, kredytobiorca zwrócił do Banku cały dotychczas niespłacony kredyt w kwocie 150 tys. zł. Z tytułu wykorzystania dopłat do oprocentowania niezgodnie z przeznaczeniem rolnik został obciążony kwotą 13,4 tys. zł (wraz z odsetkami liczonymi jak dla zaległości podatkowych). Wszystkie zobowiązania dotyczące tego kredytu, kredytobiorca uregulował w trakcie kontroli. W związku z wypowiedzeniem umowy kredytowej budżet państwa zaoszczędzi dodatkowo kwotę 13,3 tys. zł, tj. kwotę dopłat do oprocentowania, które kredytobiorca otrzymałby do końca trwania umowy kredytowej.

3.3.3.5. Zawieranie w umowach kredytowych zapisów umożliwiających pobieranie przez bank zawyżonej prowizji

W czterech kontrolowanych bankach⁴⁰ w zawieranych umowach z kredytobiorcami ujmowano zapisy umożliwiające bankom naliczanie i pobieranie zawyżonej prowizji (ponad 2%). Nieprawidłowości w ww. zakresie stwierdzono łącznie na kwotę 18.599,1 tys. zł, tj. 4,8% wartości zbadanych kredytów.

W Orzesko-Knurowskim Banku Spółdzielczym w Knurowie w trakcie obsługi kredytów inwestycyjnych Bank naliczał i pobierał od kredytobiorców dodatkowe opłaty za administrowanie kredytem i monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy. W dziesięciu przypadkach (na 13 zbadanych kredytów) kwota tych opłat, poza prowizjami naliczonymi i pobranymi podczas zawierania umów kredytowych, przekroczyła łącznie o 10,7 tys. zł należne bankowi prowizje. Zgodnie z § 2 ust. 3 umów o współpracy zawartych pomiędzy ARiMR i bankami wysokość opłat uiszczanych przez kredytobiorcę na rzecz banku z tytułu udzielenia kredytu preferencyjnego nie może przekroczyć 2% kwoty kredytu.

3.3.3.6. Nieprawidłowe aneksowanie zawartych umów kredytowych

W trzech bankach⁴¹ objętych kontrolą stwierdzono błędne zapisy w umowach kredytowych lub niewykonanie postanowień umowy, które aneksami korygowano w trakcie kontroli. Nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono łącznie na kwotę 4.338,7 tys. zł, tj. 1,1% wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Sandomierzu w trakcie kontroli podpisano aneksy do dwóch kredytów z linii młody rolnik o przesunięcie terminów wniesienia wkładu własnego kredytobiorców. Zmiany te dotyczyły faktów już zaistniałych i nie miały wpływu na realizację umowy kredytowej, miały jedynie na celu uniknięcie stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości.

3.3.4. Realizacja przez kredytobiorców umów kredytowych.

Kontrola legalności korzystania przez beneficjentów z dopłat do oprocentowania

Nieprawidłowości w trakcie realizacji umów kredytowych o łącznej kwocie 29.134,7 tys. zł, tj. 7,5% wartości badanych kredytów, dotyczyły:

3.3.4.1. Nieprzeprowadzenie lub nieudokumentowanie kontroli po zakończeniu inwestycji

W sześciu bankach nie przeprowadzono obligatoryjnych kontroli po zakończonych inwestycjach⁴². Nieprawidłowości stwierdzono łącznie na kwotę 19.901,9 tys. zł, tj. 5,1% wartości zbadanych kredytów.

⁴⁰ Orzesko-Knurowskiego BS w Knurowie, BS w Żorach, BS w Chojnie i Pyrzycko-Stargardzki BS w Pyrzycach.

⁴¹ BS w Sandomierzu, BGŻ S.A. O/Pyrzyce i BS w Słomnikach.

⁴² BS w Łasinie, BS w Jędrzejowie, BS w Sandomierzu, BS w Białogardzie, Pyrzycko-Stargardzki BS w Pyrzycach oraz BPS S.A w Warszawie.

Pracownicy Banku Spółdzielczego w Łasinie nie przeprowadzili 12 obowiązkowych kontroli po zakończonych inwestycjach dotyczących kredytów o łącznej kwocie 5.967,0 tys. zł sfinansowanych kredytem preferencyjnym, co stanowiło naruszenie postanowień wynikających z § 10 ust. 4 pkt 5 umowy zawartej z GBW S.A. Przeprowadzenie ww. kontroli było jednym z warunków występowania Banku o dopłaty do oprocentowania kredytów. Bank, pomimo niespełnienia tych warunków, występował do ARiMR o dopłaty do tych kredytów. Wg stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. ARiMR przekazała do Banku dopłaty w łącznej kwocie 263,6 tys. zł.

Pracownicy Banku Spółdzielczego w Sandomierzu nie przeprowadzili kontroli po zakończeniu pięciu inwestycji w łącznej kwocie 1.125,4 tys. zł, mimo to Bank wystąpił i otrzymał z ARiMR dopłaty do oprocentowania tych kredytów w łącznej kwocie 44,9 tys. zł.

3.3.4.2. Faktury i inne dokumenty przyjmowane bezzasadnie do rozliczania kredytów

W pięciu bankach do rozliczeń inwestycji finansowanych kredytami preferencyjnymi przyjmowano dokumenty nie będące dowodami księgowymi i na podstawie takich dokumentów bezzasadnie występowano o dopłaty ARiMR do oprocentowania⁴³. Nieprawidłowości stwierdzono łącznie na kwotę 4.234,6 tys. zł, tj. 1,1% wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Sandomierzu do rozliczenia 4 kredytów inwestycyjnych przyjęto faktury bez potwierdzeń dokonania za nie zapłaty przez kredytobiorców na łączną kwotę 495,9 tys. zł, co stanowiło niespełnienie warunku określonego w § 10 ust. 4 pkt. 6 lit. d umowy z GBW S.A. Bank wystąpił do ARiMR o dopłaty do oprocentowania. Dopłaty otrzymał.

W Banku Spółdzielczym w Łasinie do rozliczenia kredytu z linii młody rolnik, w kwocie 400 tys. zł, na zakup i modernizację budynku obory oraz zakup i montaż hali udojowej przyjęto między innymi:

- dwie kserokopie tej samej faktury na kwotę 3.540 zł oraz dwie kserokopie tej samej faktury na kwotę 14.155,10 zł. Bank wystąpił i otrzymał z ARiMR dopłaty do oprocentowania od podwójnie rozliczanych faktur w łącznej kwocie 17.695,10 zł,
- faktury VAT zaliczkowe, a nie oryginały faktur, na łączną kwotę 116.161,93 zł.

Bank nie przeprowadził kontroli po zakończonej inwestycji, nie było więc potwierdzenia, że inwestycja została zrealizowana zgodnie z planem inwestycyjnym. Pomimo tych nieprawidłowości Bank wystąpił i otrzymał z ARiMR dopłaty do oprocentowania.

3.3.4.3. Finansowanie przeterminowanych wydatków kredytobiorców

W trzech bankach⁴⁴ przyjęto do rozliczeń faktury za inwestycje finansowane kredytami preferencyjnymi po trzech miesiącach od dnia uruchomienia kredytu, co stanowiło naruszenie postanowień Warunków i zasad udzielania kredytów preferencyjnych i nie pozwalało bankom występować do ARiMR z wnioskiem o dopłaty do oprocentowania⁴⁵. Nieprawidłowości stwierdzono łącznie na kwotę tys. 356,5 zł, tj. 0,1% wartości zbadanych kredytów.

W Banku Spółdzielczym w Żorach kredytobiorcy zaciągający kredyt preferencyjny z linii inwestycje podstawowe na kwotę 1.900 tys. zł, do dnia 12 stycznia 2010 r. nie udokumentowali wykorzystania pobranej 12 października 2009 r. części ostatniej transzy kredytu w kwocie 53,3 tys. zł. Bank, pomimo braku ww. udokumentowania, składał do ARiMR zapotrzebowania na dopłaty do oprocentowania, a Agencja (do końca III kwartału 2011 r.) przekazała je w łącznej kwocie 98.524,8 tys. zł.

W Banku Spółdzielczym w Pyrzycach w dwóch przypadkach (kredyty z linii inwestycje podstawowe oraz z linii młody rolnik) kredytobiorcy nie udokumentowali poniesionych wydatków w terminie trzech miesięcy od otrzymania

⁴³ BS w Łasinie, BS w Szubinie, BS w Sandomierzu, BS w Gnieźnie i BPS S.A. w Warszawie.

⁴⁴ BS w Łasinie, BS Żory i Pyrzycko-Stargardzki BS w Pyrzycach.

⁴⁵ § 10 ust. 5 pkt 1 lit. c rozporządzenia RM z 22 stycznia 2009 r., obecnie z dniem 1 maja 2012 r. § 10 ust. 5 pkt 1 został zmieniony przez § 1 pkt 2 lit. c) tiret pierwszy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 kwietnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2012 r., poz. 408).

kredytów preferencyjnych. Do czasu rozpoczęcia kontroli Bank nie podejmował działań zmierzających do zwrotu otrzymanych dopłat do oprocentowania. W trakcie kontroli Bank zwrócił do GBW S.A. kwotę 5.527,47 zł otrzymanych dopłat wraz z ustawowymi odsetkami od nieterminowo rozliczonych wydatków inwestycyjnych finansowanych kredytem preferencyjnym.

3.3.4.4. Naliczanie zawyżanych kosztów transportu

W dwóch bankach do rozliczania inwestycji finansowanych kredytami preferencyjnymi przyjmowano zawyżone koszty transportu materiałów⁴⁶. Nieprawidłowości stwierdzono łącznie na kwotę 66,3 tys. zł.

W Banku Spółdzielczym w Łasinie do rozliczenia kredytu z linii młody rolnik przyjęto osiem faktur na łączną kwotę 64,9 tys. zł obejmujących zarówno koszty materiałów jak i koszty transportu. Zgodnie z obowiązującymi w tym okresie „Warunkami i zasadami udzielania kredytów na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez osoby, które nie ukończyły 40 roku życia” do kosztów zakupu materiałów niezbędnych do realizacji inwestycji mogą być zaliczone koszty ich transportu do miejsca realizacji inwestycji do wysokości 2% ich wartości. Bank rozliczając osiem faktur przyjął do rozliczenia koszty transportu w kwocie 8.125,00 zł, a winien przyjąć w kwocie nie przekraczającej 1.135,20 zł. Otrzymane przez kredytobiorcę dopłaty do oprocentowania za zawyżone koszty transportu w kwocie 3.406,90 zł były nienależne.

W Banku Spółdzielczym w Szubinie do kosztów zakupu materiałów niezbędnych do realizacji inwestycji finansowanej kredytem z linii inwestycje podstawowe zaliczono koszty transportu tych materiałów w wysokości powyżej 2% ich wartości, tj. więcej o 1.422,9 zł, co stanowiło naruszenie obowiązujących w tym okresie „Warunków i zasad udzielania kredytów z linii inwestycje podstawowe”.

3.3.4.5. Niezrealizowanie celu inwestycji określonego w umowie kredytowej

W skontrolowanych bankach wystąpił jeden przypadek niezrealizowania celu inwestycji.

Bank Spółdzielczy w Łasinie 12 sierpnia 2010 r. udzielił kredytu z linii zakup użytków rolnych w kwocie 1.300 tys. zł Panu L.S., członkowi rady nadzorczej Banku, na zakup użytków rolnych z Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (RSP), w której był on jednocześnie Prezesem. Na zakupionych użytkach rolnych kredytobiorca, zgodnie z planem inwestycyjnym, miał prowadzić między innymi produkcję roślin oleistych na nasiona. W dniu 1 września 2010 r. pomiędzy RSP a kredytobiorcą zawarto porozumienie o wniesieniu przez kredytobiorcę do RSP, zakupionych wcześniej od niej użytków rolnych. RSP zobowiązała się do regulowania bezpośrednio na rzecz Banku kredytującego rat kapitałowych od kredytu zaciągniętego przez L.S., tj. swojego Prezesa i jednocześnie członka rady nadzorczej Banku. Do końca 2011 r. ARiMR przekazała dopłaty do oprocentowania tego kredytu w kwocie 78,6 tys. zł.

3.3.4.6. Niewłaściwe dokumentowanie przez banki dowodów rozliczanych w ramach kredytów inwestycyjnych

W czterech bankach objętych kontrolą⁴⁷ dokumentacja akt kredytowych uniemożliwiała ocenę prawidłowości wykorzystania kredytów. Nieprawidłowości w powyższym zakresie stwierdzono łącznie na kwotę 3.275,4 tys. zł, tj. 0,8% wartości zbadanych kredytów.

W BGŻ S.A O/Katowice na dokumentach o łącznej kwocie 14,4 tys. zł brak było adnotacji o treści: „Dokument został rozliczony w ramach kredytu inwestycyjnego z dopłatami ARiMR do oprocentowania udzielonego umową ...”, co stanowiło naruszenie obowiązujących przepisów w tym zakresie⁴⁸. Na kserokopiach 49 faktur na łączną kwotę 1.409,4 tys. zł nie odnotowano daty przyjęcia tych dokumentów przez Bank, co uniemożliwiało ocenę prawidłowości (zasadności) uruchamiania (wypłacania) kredytu.

⁴⁶ BS w Łasinie i BS w Szubinie.

⁴⁷ BS w Łasinie, BS w Szubinie, BGŻ S.A. O/Katowice i BS w Raciborzu.

⁴⁸ Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Prezesa ARiMR z dnia 4 marca 2009 r.

3.4 Kontrole zewnętrzne

ARiMR oraz banki zrzeszające zobowiązane były do przeprowadzania kontroli zewnętrznych w bankach udzielających kredytów preferencyjnych. Z 38 banków objętych niniejszą kontrolą w 32 nie była przeprowadzana, w badanym okresie, kontrola zewnętrzna w zakresie prawidłowości udzielania i wykorzystania kredytów inwestycyjnych z dopłatami ARiMR do oprocentowania. W sześciu bankach przeprowadzono łącznie dziesięć kontroli zewnętrznych, w tym w ośmiu z nich nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości. Kontrole zostały przeprowadzone przez:

- Wydział Kontroli Jednostek Zewnętrznych ARiMR, cztery kontrole,
- Banki zrzeszające (centrala BGŻ S.A.), cztery kontrole,
- Urząd Kontroli Skarbowej w Poznaniu, jedna kontrola,
- Urząd Kontroli Nadzoru Finansowego, jedna kontrola.

Nieprawidłowości w przydzielaniu i wykorzystywaniu kredytów preferencyjnych ustaliła Komisja Nadzoru Finansowego kontrolując Bank Spółdzielczy w Dusznikach z siedzibą w Szamotułach oraz ARiMR kontrolując GBW S.A. w Poznaniu.

ARiMR przeprowadzając kontrolę w GBW S.A. ustaliła między innymi, że w wyniku błędnego wyliczenia średnich cen GUS Bank zawyżył kredyt o 262,6 tys. zł. Realizując wnioski pokontrolne ARiMR, Bank ponownie przeliczył wysokość należnego kredytu i zwrócił nienależną część pobranych dopłat wraz z odsetkami w łącznej kwocie 7,2 tys. zł.

Komisja Nadzoru Finansowego kontrolując BS w Dusznikach z/s w Szamotułach stwierdziła, że Bank udzielając kredytów preferencyjnych na zakup gruntów rolnych posiadał jedynie informację o majątku obrotowym kredytobiorcy, co uniemożliwiło przeprowadzenie właściwej oceny jego sytuacji ekonomiczno-finansowej.

4.1 Przygotowanie kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w 2007 r. kontrolę wykorzystania środków publicznych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych na rzecz rolnictwa⁴⁹. W kontroli tej stwierdzono nieprawidłowości polegające między innymi na:

- nienależnym pobraniu przez banki dopłaty ARiMR do oprocentowania,
- nie wniesieniu wkładu własnego przez kredytobiorców w przedsięwzięcia objęte kredytami preferencyjnymi,
- naliczaniu przez banki zawyżonej prowizji od zawieranych umów o kredyty preferencyjne,
- nie udokumentowaniu w terminie trzech miesięcy, od pobrania kredytów, wydatków poniesionych na finansowanie przedsięwzięcia.

W kontroli przeprowadzonej w ARiMR stwierdzono źle funkcjonujący, nie wyodrębniony obszar zagadnień w zakresie kredytów preferencyjnych, co skutkowało między innymi:

- całkowitym zaniechaniem przeprowadzania kontroli planowych w bankach współpracujących z Agencją i bankach w nich zrzeszonych,
- kierowaniem wystąpień po doraźnych kontrolach w bankach po upływie od 90 do 360 dni po zakończonej kontroli.

Wybierając podmioty do kontroli w 2011 r. kierowano się wolumenem kredytów preferencyjnych udzielonych przez banki współpracujące z ARiMR w 2010 roku. Wytypowane do kontroli banki współpracujące (BGŻ S.A.; BPS S.A.; MBR S.A. oraz GBW S.A.) udzieliły przez swoje oddziały i banki w nich zrzeszone 98,0% wszystkich kredytów udzielonych przez banki współpracujące z Agencją. Do kontroli ponadto wytypowano cztery województwa o największym udziale w wolumenie kredytów udzielonych w całym kraju (od 6,5% do 17,5%), tj. województwa: wielkopolskie, mazowieckie, zachodniopomorskie i kujawsko-pomorskie. Do kontroli wytypowano również cztery województwa o najmniejszym udziale w wolumenie udzielonych kredytów (od 0,9% do 2.2%) tj. województwa: małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie i śląskie.

Zasady ustalania oceny ogólnej banków były następujące:

- pozytywna – gdy nie stwierdzono nieprawidłowości lub uchybień albo stwierdzono nieliczne uchybienia formalne, które nie powodowały negatywnych skutków dla kontrolowanej działalności zarówno w aspekcie finansowym jak i wykonania zadań,
- pozytywna z uchybieniami – gdy występujące odstępstwa od obowiązujących procedur i warunków udzielania i realizacji kredytów nie miały zasadniczego wpływu na kontrolowaną działalność,
- pozytywna z nieprawidłowościami – gdy występujące nieprawidłowości miały lub mogą mieć wpływ na wysokość dopłat ARiMR do oprocentowania kredytów inwestycyjnych (do 5% wartości badanych kredytów), a także gdy bank naliczał kredytobiorcom zawyżoną prowizję,
- negatywna – gdy występujące nieprawidłowości miały lub mogą mieć wpływ na wysokość dopłat ARiMR do oprocentowania kredytów inwestycyjnych (powyżej 5% wartości badanych kredytów).

4.2 Postępowanie kontrolne

Działania podjęte po zakończeniu kontroli

Protokoły kontroli zostały podpisane przez kierowników wszystkich objętych kontrolą podmiotów. Do kierowników skontrolowanych jednostek skierowano 39 wystąpień, jedno wystąpienie skierowano do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako dysponenta kredytów

⁴⁹ P/07/131.

preferencyjnych dla rolnictwa. W celu wyeliminowania stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli przedstawiła w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników jednostek kontrolowanych 54 wnioski pokontrolne:

do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji rolnictwa o:

- podjęcie niezbędnych działań w celu terminowego wprowadzania aneksów do zawartych umów między Agencją i bankami współpracującymi,
- podjęcie działań mających na celu uwzględnianie, w ramach kontroli banków współpracujących z Agencją i banków w nich zrzeszonych, realizacji wszystkich postanowień zawartych umów, w tym prawidłowości przy naliczaniu prowizji beneficjentom.

do kierowników banków o:

- występowanie o dopłaty ARiMR do oprocentowania kredytów tylko po wcześniejszym przeprowadzeniu kontroli po zakończeniu inwestycji;
- podjęcie działań w celu dokonania zwrotu nienależnie pobranych dopłat do oprocentowania kredytów;
- zaliczanie do kosztów zakupu materiałów niezbędnych do realizacji inwestycji kosztów transportu tych materiałów do wysokości nie przekraczającej 2% ich wartości;
- podjęcie działań zmierzających do zwiększenia nadzoru nad pracownikami odpowiedzialnymi za prowadzenie kredytów inwestycyjnych;
- ujmowanie do rozliczenia kredytu wydatków udokumentowanych w terminie do trzech miesięcy od dnia pobrania środków;
- zamieszczanie na dokumentach potwierdzających wykorzystanie kredytu adnotacji, że dokument został rozliczony w ramach kredytu inwestycyjnego z dopłatami ARiMR;
- podjęcie działań zmierzających do zwiększenia nadzoru nad pracownikami odpowiedzialnymi za prowadzenie kredytów preferencyjnych.

Do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach wniesiono dwa zastrzeżenia, tj.:

- do wystąpienia skierowanego do Prezesa Banku Spółdzielczego w Żorach. Prezes Banku zgłosił dwa zastrzeżenia, które zostały oddalone w całości,
- do wystąpienia pokontrolnego skierowanego do Prezesa Banku Spółdzielczego w Łasinie. Prezes Banku zgłosił jedno zastrzeżenie do oceny zawartej w wystąpieniu, które w całości zostało oddalone.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne kierownicy skontrolowanych jednostek poinformowali NIK o podjętych działaniach w celu realizacji wniosków pokontrolnych.

4.3 Finansowe rezultaty kontroli

W toku kontroli NIK stwierdzono finansowe skutki nieprawidłowości na łączną kwotę 4.291.461,77 zł oraz korzyści finansowe w kwocie 185.255,75 zł. Finansowe skutki nieprawidłowości stanowiły kwoty nienależnie pobranych dopłat ARiMR do oprocentowania kredytów preferencyjnych. Korzyści finansowe to kwota odzyskanych nienależnie pobranych dopłat do oprocentowania kredytów wraz z odsetkami karnymi (31.495,82 zł) oraz kwoty wynikające z anulowania umów o kredyt preferencyjny skutkujące niewydatkowaniem środków publicznych (152.880,93 zł), tj. dopłat ARiMR do oprocentowania tych kredytów w przyszłych okresach.

Wykaz jednostek objętych kontrolą, ocen kontrolowanej działalności
oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły kontrolę

L.p.	Nazwa podmiotu	Ocena sformułowana w wystąpieniu pokontrolnym	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę
1.	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Bydgoszczy
2.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. w Warszawie	Pozytywna	Delegatura w Warszawie
3.	Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie	Pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Warszawie
4.	Gospodarczy Bank Wielkopolski S.A.	Pozytywna	Delegatura w Poznaniu
5.	Mazowiecki Bank Regionalny S.A.	Pozytywna	Delegatura w Warszawie
6.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Bydgoszczy	Pozytywna	Delegatura w Bydgoszczy
7.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Katowicach	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Katowicach
8.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Kaliszu	Pozytywna	Delegatura w Poznaniu
9.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Krośnie	Pozytywna	Delegatura w Rzeszowie
10.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Jarosławiu	Pozytywna	Delegatura w Rzeszowie
11.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Pyrzycach	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Szczecinie
12.	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Operacyjny w Siedlcach	Pozytywna	Delegatura w Warszawie
13.	Bank Spółdzielczy w Łasinie	Negatywna	Delegatura w Bydgoszczy
14.	Bank Spółdzielczy w Kruszwicy	Pozytywna	Delegatura w Bydgoszczy
15.	Bank Spółdzielczy w Toruniu	Pozytywna	Delegatura w Bydgoszczy
16.	Bank Spółdzielczy w Aleksandrowie Kujawskim	Pozytywna	Delegatura w Bydgoszczy
17.	Bank Spółdzielczy w Szubinie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Bydgoszczy
18.	Orzesko-Knurowski Bank Spółdzielczy w Knurowie	Pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Katowicach
19.	Bank Spółdzielczy w Żorach	Negatywna	Delegatura w Katowicach
20.	Bank Spółdzielczy w Pszczynie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Katowicach
21.	Bank Spółdzielczy w Raciborzu	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Katowicach

22.	Bank Spółdzielczy w Jędrzejowie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Kielcach
23.	Bank Spółdzielczy w Ożarowie	Pozytywna	Delegatura w Kielcach
24.	Bank Spółdzielczy w Sandomierzu	Negatywna	Delegatura w Kielcach
25.	Bank Spółdzielczy w Włoszczowej	Pozytywna	Delegatura w Kielcach
26.	Krakowski Bank Spółdzielczy	Pozytywna	Delegatura w Krakowie
27.	Bank Spółdzielczy w Słomnikach	Pozytywna	Delegatura w Krakowie
28.	Bank Spółdzielczy w Proszowicach	Pozytywna	Delegatura w Krakowie
29.	Bank Spółdzielczy w Dusznikach z/s w Szamotułach	Pozytywna	Delegatura w Poznaniu
30.	Bank Spółdzielczy w Czarnkowie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Poznaniu
31.	Bank Spółdzielczy w Gnieźnie	Pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Poznaniu
32.	Bank Spółdzielczy w Dębicy	Pozytywna	Delegatura w Rzeszowie
33.	Bank Spółdzielczy w Tarnobrzegu	Pozytywna	Delegatura w Rzeszowie
34.	Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku	Pozytywna	Delegatura w Rzeszowie
35.	Bank Spółdzielczy w Chojnie	Pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Szczecinie
36.	Gospodarczy Bank w Choszcznie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Szczecinie
37.	Bank Spółdzielczy w Białogardzie	Pozytywna z uchybieniami	Delegatura w Szczecinie
38.	Pyrzycko-Stargardzki Bank Spółdzielczy w Pyrzycach	Pozytywna z nieprawidłowościami	Delegatura w Szczecinie
39.	Bank Spółdzielczy w Ostrowi Mazowieckiej	Pozytywna	Delegatura w Warszawie

Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność

L.p.	Stanowisko	Imię nazwisko
1.	Prezes ARiMR w Warszawie	Tomasz Kołodziej
2.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Bydgoszczy	Maria Rajczyk
3.	Prezes Zarządu BS w Łasinie	Wiesław Drożdża
4.	Prezes Zarządu BS w Kruszwicy	Waldemar Krzewina
5.	Prezes Zarządu BS w Toruniu	Waldemar Zieliński
6.	Prezes Zarządu Kujawskiego BS w Aleksandrowie Kujawskim	Józef Szmelter
7.	Prezes Zarządu BS w Szubinie	Zbigniew Lorenz
8.	Prezes Zarządu Orzesko-Knurowskiego BS z siedzibą w Knurowie	Józef Kapłanek
9.	Prezes Zarządu BS w Żorach	Wacław Tomecki
10.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Katowicach	Jacek Telega
11.	Prezes Zarządu BS w Pszczynie	Jacek Drzyzga
12.	Prezes Zarządu BS w Raciborzu	Elżbieta Ceglarek
13.	Prezes Zarządu BS w Jędrzejowie	Janusz Hatys
14.	Prezes Zarządu BS w Ożarowie	Henryk Gołda
15.	Prezes Zarządu BS w Sandomierzu	Maria Kalinowska
16.	Prezes Zarządu BS we Włoszczowej	Artur Kowalczyk
17.	Prezes Zarządu Krakowskiego BS w Krakowie	Zbigniew Bodzioch
18.	Prezes Zarządu BS w Słomnikach	Maria Graca
19.	Prezes Zarządu BS w Proszowicach	Józef Banach
20.	Prezes Zarządu BS Duszniki w siedzibą w Szamotułach	Wojciech Jujeczka
21.	Prezes Zarządu BS w Czarnkowie	Władysław Dymek
22.	Prezes Zarządu BS w Gnieźnie	Wiesław Zyk
23.	Prezes Zarządu SGB S.A. w Poznaniu	Paweł Pawłowski

24.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Kaliszu	Jolanta Rybińska
25.	Prezes Zarządu BS w Dębicy	Maciej Rydzy
26.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Krośnie	Jerzy Wdowiarz
27.	p.o. Prezesa Zarządu BS w Tarnobrzegu	Stanisław Grądziel
28.	Prezes Zarządu Podkarpackiego BS w Sanoku	Lesław Wojtas
29.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Jarosławiu	Monika Bieganowska
30.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Pyrzycach	Tomasz Wołos
31.	Prezes Zarządu BS w Białogardzie	Jerzy Bibro
32.	Prezes Zarządu BS w Chojnie	Danuta Gręda
33.	Prezes Zarządu Gospodarczego BS w Choszczynie	Tadeusz Drabik
34.	Prezes Zarządu Pyrzycko-Stargardzkiego BS w Pyrzycach	Mirosław Skrobek
35.	Prezes Zarządu Mazowieckiego Banku Regionalnego S.A. w Warszawie	Danuta Kowalczyk
36.	Dyrektor BGŻ S.A. Oddziału Operacyjnego w Siedlcach	Bożena Chojecka
37.	Prezes Zarządu BGŻ S.A. w Warszawie	Jacek Bartkiewicz
38.	Prezes Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie	Mirosław Potulski
39.	Prezes Zarządu BS w Ostrowi Mazowieckiej	Zbigniew Krutczenko

Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanego obszaru

1. Ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. Nr 98, poz. 634 ze zm.),
2. Ustawa z dnia 5 stycznia 1995 r. o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych (Dz. U. Nr 13, poz. 60 ze zm.),
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 ze zm.) – obowiązuje od dnia 1 stycznia 2010 r.,
4. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.) – obowiązywała do dnia 31 grudnia 2009 r.,
5. Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. Nr 119, poz. 1252 ze zm.),
6. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.),
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji (Dz. U. Nr 22, poz. 121 ze zm.) – obowiązuje od dnia 26 lutego 2009 r.,
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz sposobów ich realizacji (Dz. U. Nr 77, poz. 514 ze zm.) – obowiązywało do dnia 25 lutego 2009 r.,
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 maja 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad, zakresu i trybu udzielania dopłat do oprocentowania kredytów na cele rolnicze (Dz. U. Nr 99, poz. 909 ze zm.),
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. Nr 97, poz. 811 ze zm.) – obowiązuje od dnia 25 czerwca 2009 r.,
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2007 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. Nr 146, poz. 1023) – obowiązywało do dnia 24 czerwca 2009 r.,
12. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.).

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Finansów
6. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
7. Przewodniczący Sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej
8. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
9. Przewodniczący Sejmowej Komisji Finansów Publicznych
10. Przewodniczący Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi
11. Przewodniczący Senackiej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi
12. Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
13. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
14. Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa